

Datæ sunt p. m.

Roberti card. presb. (1),
Bernerii vice cancellarii (7),
Bernerii vice Petri cancellarii (8),
Roberti Sanentini [I. Faventini] episcopi

A

vice cancellarii Petri (9),
Tiderici Albanensis episcopi (11).

In bulla 2 legitur : Per manum Joannis scriniarii
et notarii nostri palatii, qui scripsisse eam vi-
detur.

WIBERTI ANTIPAPÆ EPISTOLÆ ET PRIVILEGIA.

I.

Canonorum Veronensium possessiones et privilegia confirmat.

(Anno 1084.)

[UGHELLI, *Italia Sacra*, V, 769.]

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis in Christo filiis PAULO archipresbytero, et TOTONI archidiacono, et TOTONI præposito, omnibusque canonicis S. Veronensis Ecclesiæ, tam præsentibus quam et futuris, perpetuam in Domino salutem.

Convenit apostolico moderamini pia religione pollutibus benivola compassione incurere, et peccantium desideriis congruum impertire suffragium. Quapropter ex parte omnipotentis Dei Patris, et Filii, et Spiritus sancti, et beatæ Mariæ semper virginis, BB. apostolorum Petri et Pauli, cæterorumque sanctorum quorum nomina in libro vitæ ascripta sunt, necnon ex auctoritate sanctorum canonum omnibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, ducibus, marchionibus, comitibus, seu cunctis magnis parvisque personis, præcipimus ut vestras personas, seu prædia ac beneficia, omnemque vestram justam possessionem et investituram beneficiorum prædictæ canonicæ quam usque nunc tenuistis, nulli liceat lædere, disvestire, inquietare, abstrahere. Similiter præcipimus ut nullus vestrum aliquo ingenio ab episcopo vestro beneficia, quæ soliti estis investire, requirat, vel investituram ex illius manibus accipiat. Similiter præcipimus de omnibus rebus vestræ canonicæ, tam de curtis, quam de castellis, seu villis, xenodochiis, factitiis, incensitis, libellariis, decimis, servis et ancillis, terris, vineis, pratis, salictis, montibus, planitiis, tam infra civitatem quam extra civitatem, quæ a fidelibus vobis sunt collata vel fuerint, ut nulla magna parvaque persona se intromittat; sed liceat vobis quieto eas tenere ordine, sicut per mercedem meorum antecessorum pontificum, seu imperatorum et regum hactenus tenuistis, eo videlicet ordine qui in vestrarum chartularum paginibus continetur : et de nulla alia ecclesia super vos archipresbyter vel archidiaconus præferatur. Quod ob hoc dico quia spero

B vestram ecclesiam nunquam carituram clericis qui ad hos honores sint utiles. Si vero archipresbyter et archidiaconus uno tempore mortui fuerint, liceat præposito frui officio illorum de investituris donec archipresbyter vel archidiaconus ordinatus fuerit. Si enim ab aliquo aliquid inventionis scriptum repertum fuerit ad destruendam rectitudinem ordinum, aut hæreditatem vestram, vel ea quæ supra diximus, præcipimus ut omni modo destruantur, et nunquam compareat, si vero (quod absit!) aliquis contra hoc nostræ auctoritatis scriptum agere tentaverit, vel vos in his quæ supra diximus offenderit, et infra annum non emendaverit, illius irritus fiat cœnatus, et illum vivum terra deglutiat, sicut Dathan et Abiron in seditione Core; lepra Naaman Syri super eum veniat, et maledictio quæ fuit data in monte Nebal, et anathema maranatha, et omnes illæ plagæ et maledictiones quibus Deus Pharaonem et Ægyptum percussit, quæ sunt scriptæ in quinque libris Moysi; et Judæ traditori sociatus cum Ananias et Saphira poenam luat æternam, et nostro, seu nostrorum successorum subjaceat iudicio : hæc omnia juxta privilegium sanctissimi Leonis Noni papæ ita firmari ac corroborari decrevimus.

Actum Ravennæ, anno Dominicæ Incarnationis 1084, indict. VII. Datum per manum Roberti card. presb., anno III Ordinatus. D. Clementis III PP., VI Non. Mart. feliciter.

II.

D *Litteræ Clementis III antipapæ ad omnes fideles ordinem sessionis inter episcopos concilio assidentes statuit.*

(Anno 1085.)

[MURATORI, *Rer. Ital. Script.* I, II, 583.]

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis perpetuam in Christo salutem.

Quod propulsis de apostolica sede iis qui in ovile sanctissimo apostolorum principi Petro a Christo Domino commendatum non ingressi fuere per ostium, sed aliunde subreperere, utpote fures et latrones, prospicientes suis commodis potius quam gregis utilitati, non est nostris meritis ascribendum, sed divinæ benignitati, qui elegit ea quæ non sunt

sint, ut ea quæ sunt evacuentur. De mul-
 tæ quæ in ipso nostri pontificatus primordio
 t in synodo, quam pro communi utilitate
 imus, eam circa Nonas Januarii celebra-
 m, propitiante Domino, nobis concessum
 determinare, quod, multoties ventilatum a
 ntificibus prædecessoribus nostris, aut vix
 fine sopitum est: istud videlicet in synodo
 iurgium quod emergerat inter Ravennatem
 lanensem archiepiscopos, unde etiam in
 tra synodo Aquilegiensis patriarcha mussi-
 uisque enim juxta nos dextri lateris locum
 at, et cui jure deberetur, nobis incertum
 atigit autem primo die synodi non interesse
 iensem archiepiscopum a primordio, sed jam
 nata cum patriarcha a dextris nostris se-
 terposita tamen sella charissimi filii nostri
 ris Henrici, qui jam advenire putabatur,
 loci erat elatus, quasi Ravennatis Ecclesiæ
 s nostris assideret. Quo Mediolanense ar-
 po in medium veniente, dextrumque locum
 hunc acclamatum est ab electo Ravennate
 eri. Illinc simili modo a patriarcha Aquile-
 et ita unius rei altercatio inter tres exorta
 uit autem universæ synodo trium partium
 nem coram deferri. Statimque prolatus est
 catalogus nominum eorum archiepiscopopo-
 ipsorum qui interfuerunt synodo Symmachi
 si præscriptus erat Mediolanensis archiepi-
 Quo contra ostensum est privilegium Ra-
 Ecclesiæ, continens qua habet illa in scri-
 minum, non aliquo jure, non aliqua re-
 , sed potius causa humilitatis evenit
 ilicet archiepiscopus Ravennas permiserit
 i sibi illo termino casu archiepiscopum
 iensem, et ne pro . . . . . quivis esset im-
 a gigneretur, placuisse papæ Joanni, suc-
 illius Symmachi, ipsum privilegium fieri.
 em proposito, ut quis eorum videretur esse
 quamvis vero dextra papæ Romani semper
 eretur archiepiscopo Ravennati, addendum
 i soli imperatori, si præsens adesset, ut sic
 ram eum transmigrare debere. Quibus duo-
 rectorum ostensis, tertii vero altercato-
 est patriarchæ, ostensum est privilegium a
 nono decimo papa factum similiter de ses-
 dexteram partem. His auditis universa sy-
 interrogata est a nobis: primo autem om-
 mani episcopi clerusque Romanus, quibus
 ritas est major, et ipsa res erat notior;
 æteri omnes. Cumque ex ordine Joannes
 s Portuensis, et Petrus diaconus nostræ
 æ sedis cancellarius, privilegium Raven-
 clesiæ vice sua universæ partes laudarent,
 uoque Brisegensis episcopus hoc idem fe-
 que vocem tota synodus consecuta est. Quo
 i unum placitum vox omnium convenerat,
 noque assensus pari ratione accommoda-
 Ut vero quod actum est omnibus innotescat,

A placuit nostris litteris apostolicis adnotari, et tam
 præsentibus quam futuris intimari, ut tanto firmiter
 valeant credi, quanto constat de nostro ore audiri.
 Verum ne posthac iterum vel archiepiscopo Medio-
 lanensi, vel patriarchæ Aquilegiensi de sessione
 dextri lateris nostri liceat exerere quamlibet con-
 troversiam, interdicimus nostra apostolica auctori-
 tate hoc eis de cætero licere. Quod si forte fuerit
 perruptum per temerationem interdictum nostrum,
 non modo sancti Petri nostræque sedis indignatio-
 nem, verum nostræ quoque excommunicationis et
 anathematis laqueos incurrat. Sedem enim Raven-
 natis archiepiscopi jubemus semper esse a dextris
 nostris nostrorumque successorum secundum anti-
 quæ constitutionis auctoritatem, nisi forte impera-
 tor adfuerit; et tunc etiam ipsum sinistram nostram
 tenere per hanc nostræ auctoritatis firmitatem huic
 nostræ narrationi subjectam per manum Joannis
 scriniarii et notarii sacri nostri palatii. Bene va-
 lete.

Ego Ubaldus Ravennas tabellio, et notarius
 sanctæ Ravennatis Ecclesiæ, ut in authentico vidi
 et legi, ita scripsi.

Ego Artufinus, et Bartolinus, et Canulius de Ar-
 tusinis vidimus authenticum privilegium bullarum
 cum bulla domini Clementis papæ.

Et ego Paulus Scordili de Candia doctor decre-
 torum, præpositus et canonicus cardinalis sanctæ
 Ravennatis Ecclesiæ, illud privilegium in authentico
 vidi, et legi bullatum bulla plumbea apostolica sed
 non more aliarum apostolicarum bullarum anno
 Domini N. J. C. 1413, indictione vi, die primo Maii,
 Amen.

III.

*Ravennatis ecclesiæ privilegia a Wiberto antipapa, qui
 Clemens appellari volebat, confirmantur.*

(Anno 1086.)

[MANSI, *Concil.* XX, 615.]

CLEMENS episcopus servus servorum Dei, san-
 ctæ Ravennatis Ecclesiæ, omnibusque futuris in illa
 archiepiscopis per eam in perpetuum.

Cum ad nos Ecclesiarum cura respiciat, et de sin-
 gulis cogitare conveniat, et ex debito suscepti regi-
 minis omnibus nos providere oporteat: specialiter
 tamen et maxime Ravennati prospicere debemus
 Ecclesiæ, cui præsumus, Deo propitio, ut sponsæ et
 filiæ. Hujus igitur miseras nimis ægre ferentes, et,
 quantum in nobis est, amputare volentes, hoc reme-
 dii genere, hoc concilii antidoto tandem subvenire
 curavimus, ut, consideratis privilegiis decessorum
 nostrorum Romanorum pontificum et præceptis
 imperatorum quæ in archivo nostræ Ravennatis
 Ecclesiæ continentur, quæcunque in illis leguntur
 privilegii astipulatione firmentur, ut, sublatis
 de cætero seminariis litium, nec Romana Ecclesia
 Ravennati Ecclesiæ, mater filiæ suæ, injuriam faciat,
 nec matri filia contradicat, sed dignitatem suam
 utraque possideat. Et deinde quid melius, quid Deo

jucundius, quam scandala tollere, lites reprimere, A pacem componere, Ecclesiarum concordiam videre? Iis Deus lætatur et gaudet, et talibus super omne sacrificium placatur muneribus. Consentientibus igitur et collaudantibus primo cardinalibus nostris, Ruberto Sancti Marci, et Anastasio Sanctæ Anastasiæ, confratribus et coepiscopis nostris, Rolando Tarvisino, Milone Paduano, Hecelino Vicentino, Fulcone Forosempronense, Thebaldo Castellano, aliisque quampluribus qui fuere præsentibus : hujus nostri privilegii auctoritate firmamus quæcunque in privilegiis Romanorum pontificum leguntur, Pauli, Sergii, Anastasii, Leonis, Adriani, Eugenii, Theodosii, Valentini, Ludovici, Caroli, Othonis, Chunradi, Henrici, et aliorum : omnes donationes et concessionibus illorum, quas Ravennati fecisse perhibentur Ecclesiæ tam in episcopatibus quam in abbatibus, comitatibus, exarchatu cæterisque similibus, quæ in privilegiis et præceptis plenius habentur, hujus scripturæ nostræ assertionem munimus. Decernentes, et auctoritate apostolica statuantes ut, si quis contra hoc nostrum privilegium venire tentaverit, si quis contradictor extiterit, sit anathema maranatha, sitque pars ejus cum Pilato, et Herode, et Juda traditore. Quod ut certius credatur, et ab omnibus diligentius observetur, sigillo nostro præsentibus litteras statuimus roborari.

Acta sunt hæc Ravennæ, in plenaria synodo, in matrice ecclesia, quæ dicitur Agiæ Anastaseos, anno Dominicæ Incarnationis millesimo octuagesimo sexto, imperante Henrico tertio Romanorum Augusto, anno imperii ejus secundo, indic. nona, tertio Kal. Mart.

IV.

Clementis III antipape epistola ad Vratrizlauum primum ducem, postea regem Bohemiarum. Hortatur ad solvendam sedi Romanæ oblationem, et ad cujusdam ad episcopatum promotionem.

(Anno 1086.)

[PETZ, *Thesaur. anecd.* VI, I, 286, ex biblioth. S. Emmer. Ratisbon.]

C. episcopus, servus servorum Dei, W. glorioso principi Boemiorum, ac dilectissimo filio, salutem et apostolicam benedictionem.

Tuam, dilectissime fili, prudentiam credimus nosse quantis dolis, quantis fraudibus adversarius noster diabolus humanum genus exagitet, quantis versutiis eam, quam inter angelos, et inter Deum, et primum hominem seminavit, discordiam quotidie inter Christianos seminare laboret. Ut enim tibi veritatem fateamur, plurima jam sæpius nobis de te sunt relata, quæ adversum dilectionem tuam animum nostrum, quod Deus avertat! incitarent. Sed ipse cordium inspector... est testis, nolle nos super tua dignitate aliud quam deceat, vel credere, vel audire, et quod in omnibus te et desideravimus et desideramus prosperari. Tuus tantum animus, unde dolemus, unde ingemiscimus, non ea se erga nos charitate, ea qua deceret devotione habere videtur; cum, nescimus quo nostro peccato, qua nostra erga tuam dilectionem

offensione, debitam beati Petri, contra omnium prædecessorum nostrorum religiosissimam institutionem, et exhibitionem tanto tempore detinueris, et, multoties inde a nobis paterna affectione admonitus vel nos, vel nostra mandata parvi pendens prorsus neglexeris. Sed talia tibi forsitan sunt relata. Est enim hodie terra, perversis delatoribus plena, quæ tuæ menti sinistram, ut videtur, de nobis injecere suspicionem, et, falsitati credulus, tam illicite retinendi illicita qualitercunque adeptus es occasionem. Sed Deus novit, qualitercunque te erga nos habueris, nos semper te corde puro dilexisse, et tuam modis omnibus prosperitatem exoptasse. Aufer itaque, dilectissime fili, omnem de animo tuo, si qua est, contrarietatis rubiginem, et eam, quam nos erga te, tu quoque erga nos, habeas dilectionis sinceritatem. Quia vero de sanctæ Romanæ Ecclesiæ injuria cum salute animæ nostræ silere non possumus, adhuc te paterne admonemus, rogamus etiam et obsecramus, charitative quoque consulimus, ne beati Petri debitam oblationem ulterius retineas, ne videlicet ipsam retinendo ejus iram in te exasperes, sine quo aperiente nemo regnum valet intrare celorum. Sed, sicut decet, debita eam reverentia dirige, ut ipsum tibi pacatum valeas invenire.

Præterea non credimus a tua excidisse memoria, quod dilectionem tuam et per litteras et per nuntium tuum plurimum postulavimus. Obnixè rogavimus super quodam dilectissimo filio nostro [Felice], tibi equidem fidelissimo et satis noto, celsitudinem tuam interpellantes, ut in illa re quam postulabamus nostræ voluntati assensum præberes. Sed nihil nobis de hac ipsa re postea, unde plurimum miramur, remandasti. Et ipse quidam jam magnifice, sicut dignus est, foret locatus, nisi hac fuisset expectatione detentus; quo, Deus novit, fideliores tibi non poteris invenire. Hoc autem tuæ sit notum dignitati, quod cum Domino imperatore, charissimo filio nostro, de re ista nondum quidquam egimus, quoniam tuæ certitudinem voluntatis hactenus expectavimus. De hoc vero certissimus existas, quod si hoc unum nostri causa, nostro rogatu feceris, quidquid a nobis deinceps me et te dignum petieris, impetrabis. Quidquid igitur de hac re sedet tuo animo, utrum videlicet nostris tam dignis, quod non diffidimus, assentiaris petitionibus, nos quantocius effice certos. Nolumus enim tantum virum, tam utilem ecclesiastico regimini, tali amodo suspendio detineri. Novo quoque sigillo, utpote evidentiori, has litteras idcirco insigniri præcipimus, ut tua etiam dignitas evidentissimum tuæ concessionis signum, aliquod videlicet admirationis novum in novo, quem petimus, episcopo [Misnensi] eligendo et constituendo mittere dignetur.

V.

Clementis antipape et concilii Romani synodice ad clerum universum.

(Anno 1089.)

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, omni-

thodoxis fratribus, archiepiscopis, episcopis, A
ous, atque universis sanctæ Ecclesiæ ordi-
nitatem et apostolicam benedictionem.

ntæ et quam pestiferæ schismaticorum adin-
ies nostris temporibus sanctam Ecclesiam
averint, et quantos populos, peccatis nostris
tibus, erroribus suis infecerint; fraternitatem
n credimus non latere. Venenum siquidem
, a capite sanctæ Ecclesiæ usque ad ultima
a passim diffusum, vobis et subditis vestris
t non modicum certamen generasse, et usque
ullas corporis vestri dolorem tantæ præsum-
intrasse. Hac itaque necessitate compulsi,

Petri navicula tot perturbationum fluctibus et
l naufragii discrimen inflexa præceps labere-
l arma quibus Patres in defensionem Chri-
fidei usi sunt, nos convertimus, atque episco-
abbates et quamplures honestos viros ad syno-
ecclesia B. Petri celebrandam ex diversis parti-
vocavimus. Quibus Spiritus sancti inspiratione
gatis, inter cætera quæ synodalis conventus
da susceperat, quæstionum impia dogmata
niciem multorum noviter orta, a nonnullis
mi audientiæ inferuntur; quæ fraternitati ve-
gnum duximus notificare, quatenus ad ea de-
l, imo Deo auxiliante destruenda, promptiores
vigilantiores redderemus. Ibi namque de per-
quæ ipsi ad periculum imperialis dignitatis
ortantur, non parvus clamor exoritur. Et
negotium illud radix et origo cæterorum

orum videbatur, placuit de eo primum tra-
ebere, et quam pessima et periculosa sit hu-
li adhortatio ostendi. Unde in imperatorem
nunicationem promulgatam necessariis do-
tis improbavimus, quia illius ex occasione
orum et omnium assertionum suarum vires
cisse videbantur. Ad convincendam itaque
temeritatem, cum plurima tam ex sacris cas-
s quam etiam et mundanis legibus exempla
erent, illa tamen ad auxilium nostrum sufficere
enta visa sunt, scilicet quod in eos qui non
gitime vocati, et rationabiliter convicti, qui-
nis suis exspoliati, sententia damnationis non
ferenda, Nicæno concilio approbante: « In-

nemo pontificum judicare præsumat, quia, D
is vera sint, non tamen credenda sunt nisi
anifestis indiciis comprobantur, nisi quæ ma-
judicio convincuntur, nisi quæ judicatorio
publicantur. » In eodem: « Caveant iudices
æ ne absente eo cujus causa ventilatur sen-
tiam proferant, quod irrita erit. » In eodem (452):
est privilegium quo spoliari possit jam nuda-

Item B. August. plenius in lib. pœnitent.
s, ita inter cætera dicens: « Nos a commu-
quemquam prohibere non possumus, nisi aut
confessum, aut in aliquo sive sæculari sive
istico judicio nominatum atque convi-

) Hoc pariter testimonio, tanquam ex Gelasio
dis Nicæna ac Sardicensi petito, usi sunt Pa-

ctum. » Et ut manifestissime omnibus pateret
eos ipsos ejusdem excommunicationis senten-
tiam subiisse, utile visum fuit hæc ex dictis
B. Augustini recitare (AUG. *serm.* 351 *de Pœnit.*
t. V, pag. 948 nov. edit. Antwerp.): « Quidam
intuentes præcepta severitatis, quibus jubemur
non dare sanctum canibus, ut ethnicum habere
ecclesiæ contemptorem, a compage corporis mem-
brum, quod scandalizat, evellere; ita perturbant
ecclesiæ pacem, ut contentur ante tempus zizania
eruerere, atque hoc tempore cæcati ipsi potius a Chri-
sti unitate separantur. » His itaque ad medium re-
citatis, adjudicante universa synodo, constituimus
ut nullus deinceps ad injuriam Domini imperatoris
præsumat de hac quæstione disputare, et ei sub-

B
ditos a servitio et communionem ipsius subtrahere:
Ad hoc etiam quod genus ultionis mereantur sub-
ire qui, hortatu schismaticorum, juramenta regi
et principibus facta non timent violare; sicuti Au-
gustini auctoritatem induximus: « Si quis laicum
juramentum violando profanat, quod regi et Domino
suo jurat, et postmodum perverse ejus regnum et
dolose tractaverit, et in mortem ipsius aliquo ma-
chinamento insidiatur, quia sacrilegium peragit,
manum suam in Christum Domini mittens, ana-
thema sit, nisi per dignam pœnitentiæ satisfactio-
nem emendaverit, sicut constitutum est a sancta
synodo, et sæculum relinquat, arma deponat, in
monasterium eat, et pœniteat omnibus diebus vitæ
suæ; verumtamen communionem cum eucharistia

C
in exitu suo accipiat, episcopus vero, presbyter, dia-
conus, si hoc crimen perpetravit, degradetur. » His
vero diligenter expositis, summa nos necessitas
compulit ad ea quæ de sacramentis ecclesiasticis
inimici christianæ religionis adversus catholicam
fidem oblatrant, discretas auctoritates opponere; et
quæ dicere et audiri nefas est, probabilibus argu-
mentis confutare. Dicunt attamen sacramentum cor-
poris et sanguinis Domini nostri Jesu Christi, con-
secrationes chrismatis, imo quæcumque ad episco-
pale et sacerdotale officium pertinent, ab his qui
sectæ eorum non communicant celebrata, nulla
prorsus esse sacramenta, et nihil aliud suscipien-
tibus nisi damnationem conferre. Nam panem illum

D
qui de cælo descendit, in quo tota salus et vita no-
stra consistit, impio blasphemantes ore, pollui
potius quam consecrari astruunt; aquam quoque
baptismatis, per sacerdotum preces ac benedictiones
et chrismatum admistiones nihil sanctificationum
susipientem, his qui regenerandi sunt potius sor-
diditatis maculas quam spirituales munditias aiunt
præstare. Sic etiam pessime sentiunt de reiterandis
ecclesiasticis ordinibus, de reconsecrandis ecclesiis,
et pueris reconsignandis; postremo de omnibus idem
testantur, quæ per sacerdotale officium christianis con-
feruntur. De his itaque diutius laborantibus (sic), sin-
gulis eorum erroribus opponenda censuimus, quibus
tres synodi Perestadensis anni 1085, quam legas in
Collect. Concil.

manifeste declaratur, non solum apud nos Dei gratia catholicos, verum etiam apud schismaticos, et hæreticos, hæc omnia esse rata nec ulla unquam ratione iteranda. Augustinus super Joannem : « Sive aut baptizet servus bonus, sive servus malus, non sciat se ille baptizari qui baptizatur, nisi ab eo qui sibi tenuit baptizandi potestatem. » Et paulo post : « Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat Domini potestatem. Quid tibi faciat malus minister, ubi est bonus dominus? et te non decipiant seductores. Agnosce quod docuit columba : Hic est qui baptizat in Spiritu sancto ; » et in sequentibus dicit : « Seductor, non habes baptismum, malus tibi dedit, traditor nescio quis dedit. De officiali non disputo, judicem attendo, ego a Christo ipso baptizatus sum. Non, inquit, sed ille episcopus te baptizavit, et ille episcopus illis communicavit. A Christo ipso sum baptizatus, ego novi. Docuit me columba quam vidit Joannes. O milve, non me dilanias, male. Justos, inquiunt, oportet esse tanti judicis ministros. Sint ministri justi, si velint; si autem superbus fuerit minister, cum Diabolo computatur; sed per illum donum Christi non contaminatur. Quod per illum fluit, purum est; quod per illum transit, liquidum est. Puta quod ipse lapideus est, quod ex aqua fructum ferre non potest, et in canali lapideo aqua nihil generat, sed hortis fructum afferet. Spiritualis vero virtus sacramenti ita est ut lux, quæ et ab illuminandis pura excipitur, et si per immundos transeat non inquinatur. Quos baptizat ebriosus, quos baptizat homicida, quos baptizat adulter, Christus ipse baptizat. » Idem ad Vincentiam Donatistam : « Non sacramenta Christiana faciunt te hæreticum, sed prava dissensio. Non propter malum quod processit a te, negandum est bonum quod remansit in te; quod malo tuo habes, si ibi non habes unde est bonum quod habes. Ex catholica itaque Ecclesia sint omnia sacramenta Dominica, quæ sicut habetis et datis, quomodo habebantur et dabantur etiam priusquam inde exiretis. Non tamen ideo non habetis, quia non estis ibi unde sint quæ habetis. Non in nobis mutamus, in quibus estis nobiscum. Nam et de talibus dictum est quoniam in multis erant mecum. Sed ea corrigimus, in quibus non estis nobiscum, et ea vos hic accipere volumus, quæ non habetis illic ubi estis. Nobiscum autem estis in baptismo, in symbolo, in cæteris Dominicis sacramentis. In spiritu autem unitatis, et in vinculo pacis, in ipsa denique catholica Ecclesia nobiscum non estis. » Item in quarto libro contra Donatistas : « Sicut urgeri videor, cum mihi dicitur : Ergo hæreticus dimittit peccata, cum juxta te baptizat; sic et ego cum dico : Ergo avarus religionis simulator peccata dimittit? Si per vim sacramenti, sicut ille, ita et ille : si per meritum suum, nec ille, nec ille. Illud igitur sacramentum, et in malis hominibus, Christi esse cognoscitur. » Item in quinto libro contra Donatistas : « Quomodo aquam mundat et sanctificat homicida? quomodo benedi-

unt Deum tenebræ? si autem Deus adest sacramentis et verbis suis, per qualeslibet administrantur; et sacramenta Dei ubique recta sint, et mali homines, quibus nihil prosunt, ubique subversi. » Item in eodem : « Quomodo exaudiet Deus homicidam deprecantem vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia et fiunt et valent, etiam per homicidas, id est qui odorunt fratres etiam in ipsa intus ecclesia. » In eodem : « Sicut ficti veraciter conversis recipiuntur, nec tamen eorum baptismus reprobat; sic et illa quam schismatici vel hæretici aliter habent, nec aliter agunt, quam vera ecclesia, cum ad nos veniunt, non emendamus, sed potius approbamus. Ita ergo nec foris, sicut nec intus quisquam, qui ex parte diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est. » Hieronymus ad Luciferianum : « Sicut hic est qui baptizat, id est Christus, ita hic est qui sanctificat. » Idem : « Oro, inquit, te ut aut sacrificandi licentiam ei tribuas cujus baptismus probas; aut reprobas ejus baptismus quem non putas sacerdotem. Neque igitur fieri potest ut qui in baptisterio sanctus est, sit apud altare peccator. » Papa quoque Anastasius, scribens ad Anastasium imperatorem, asserit omnes quos ordinavit Acacius, licet a B. Felice papa excommunicatus et hæretica pravitate infectus, debere in suis ordinibus absque omni reordinatione permanere, sic inter cætera dicens : « Acacius bonum male administrando sibi tamen nocuit, nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis, perfectionem suæ virtutis obtinuit. » His et aliis pluribus diversorum patrum sententiis recitatis illum synagogam Satanae ad reddendam impietatis suæ rationem litteris et nuntiis nostris ad synodum vocavimus, non tamen ut ipsi audientiam, in præteritis conciliis jam prorsus ei exclusam, mererentur; sed ut pacem sanctæ Ecclesiæ, quæ per ipsos omnino divisa est, in unitatem componeremus. Litterarum autem hic tenor fuit.

VI.

Wiberti epistola ad O. Ostiensem. — De rebus a et in synodo Romana constitutis, et quod ad synodum vocatus non venerit, objurgat.

(Anno 1089.)

[MANSI, *Concil.* XX, 599.]

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, O., olim dicto Ostiensi episcopo, et sequacibus suis quæmerentur.

Licet synodali audientia vos indignos fecissetis, quia ad synodum sanctæ Romanæ Ecclesiæ multoties vocati venire recusastis, et hac de causa excommunicati estis, tamen ut murmur populi erroribus infecti vestris auferatur, apostolica auctoritate precipimus ut ad synodum quam in ecclesia beati Petri Deo auxiliante celebramus securi penitus veniatis, ut de eo quo sanctam Ecclesiam perturbastis, sicut decet, rationem reddatis. Verum ipsi nec Deum

ominem reverentes, legatos et litteras audire nec videre voluerunt. Unde illis perdurantes ex latebris quas serocolunt, ad decipiendos incautos, vel insidiosa sibilata emittunt, acuentes linguas venenatas, ut venenum aspidum sub labiis uantæ igitur humani sanguinis effuso et Teutonico regno occasione præmissæ factæ sint, quantæ ecclesiarum quanti viduarum et orphanorum gemitu quantæ universi Romani regni, lucidius ex eorum gemitibus, qui quam nostra relatione comprobatur. Igitur sancto conventui, ut in Simoniam Dei latronum speluncam fecerimadversione inveheremus, et reditus hæreseos toties a sanctis Patri- gladio beati Petri amputaremus. Item Patrum sanctorum documenta olica auctoritate præcipimus ut nullus manum præsumat imponere potius commercii conventionem. Si vero, crimen in aliquo deinceps repertum inator propria in perpetuum careat ordinatus ex ea quæ per commercium ficiat ordinatione. Præterea, quod mittendum non fuit quia murmuris incontinentiam clericorum passimatur, utile visum fuit, ut ea qua de- ministros altaris secundum statuta, etque munditiam castitatis, sine stolo, placere Deo non possunt, irrecustodire commoneatis, quatenus deum ab his qui foris sunt, bonum testis, et murmurantis populi insolentiafaciatis. Hi vero qui missas peccatum respuunt, et qui eis ante iudicium opinionis suæ præjudicium infusione sanctæ Ecclesiæ usque ad eminentur. Conjunctiones autem consanari prohibete, quoniam has, et divinæ libent leges. Consideret vero, fratres extra excellens prudentia, quam hore in dispensatione vobis credita, et atque hæreticis, et æmulis Christi renquam a veritatis tramite declinare, us et Salvator omnium, cujus fidem pro nobis mori non dubitavit, et proine redemit, fidem B. Petri non desisit, et confirmare eum fratres suos od apostolicos pontifices meæ exiguissores confidenter semper fecisse, pitum, quorum et pusillanimitas mea, minima pro suscepto, tamen divina nisterium pedissequa cupit existere. nobis, qui hujus ministerii onus susritatem fidei ad hujus destructionem care neglexerimus. Væ erit nobis si nio oppresserimus, quam erogare

nummulariis jubemur. Idcirco, fratres, hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut qua debetis et potestis, sollicitudine vigiletis, ad investigandos hæreticos, et inimicos sanctæ Dei Ecclesiæ, et a sanis mentibus ne pestis hæc latius divulgetur, severitate qua potestis pro viribus extirpetis, quoniam sicut habebit a Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentius quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit exsecutus; ita ante tribunal Domini de reatu negligentiam se non poterit excusare quicumque plebem suam contra tam sacrilegæ persuasionis auctores noluerit custodire.

VII.

*Privilegium Clementis III pro parthenone
Beati Petri Patavini.*

(Anno 1091.)

[ORSATO, *Hist. di Padova*, p. 262.]

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimæ in Christo filiæ THEOPHILÆ, monasterii Beati Petri in Paduana civitate siti abbatissæ, et Dei ancillis inibi famulantibus, cunctisque inibi regulariter succedentibus in perpetuum.

Ex consideratione pastoralis curæ, quam administratione sedis apostolicæ gerimus, cui nullis propriis meritis sed divinæ providentiæ dispensatione præsidemus, omnium quæ usquequaque sunt Ecclesiarum proventui nos convenit invigilare, ac justis fidelium postulationibus æquitatis assensum præbere, bonisque ac religiosis inceptis, ut de die in diem augmententur, et ad perfectionem usque perducantur, nostri favoris nostræque auctoritatis suffragium impertiri, quatenus personæ Deo dicatæ et divino cultu perpetuo jure mancipatæ, ab omni sæcularium inquietudine remotæ et cunctis mundialibus impedimentis expeditæ, pura et intenta mente Creatoris sui laudibus insistere teneantur. Unde, reverenda filia Theophila, quoniam sanctissima devotio tua, religiosis moribus suffragata, humiliter petiit ut prædictum Beati Petri monasterium nostri privilegii auctoritate firmaremus, quatenus omnibus futuris temporibus monasterium ancillarum Dei existeret, ut videlicet sanctimonialia, nullorum absque omni contradictione, sub regimine abbatissæ degerent; devotas petitiones tuas per interventum honorandorum confratrum nostrorum Milonis, scilicet ejusdem civitatis episcopi, et Roberti Faventini episcopi, necnon dilectissimi filii nostri Petri Paduani archidiaconi, gratanter suscipimus, et tuis religiosis votis libenter annuimus. Quapropter apostolica auctoritate, et hujus nostri privilegii constitutione, concedimus et confirmamus ut omnibus deinceps futuris temporibus monasterium illud prædictum sanctimonialium monasterium habeatur, nec ulla sit deinceps magna parvaque persona quæ hoc ullatenus audeat immutare. Confirmamus quoque eidem monasterio, tibi que et omnibus tibi regulariter succedentibus ad usum sanctimonialium inibi Deo servientium omnia quæ habentur in charta donationis

quam episcopus Milo vobis fecit, et omnia quæ nunc habetis, vel acquisistis, et quæ deinceps, tam vos quam succedentes vobis, juste acquisituræ estis. Præcipimus insuper et apostolica auctoritate interdicens ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, nullaque magna parvaque persona sive ecclesiastica, sive sæcularis, prædictum monasterium Beati Petri, vel Dei famulas ibi servientes, de his quæ hujus nostri privilegii auctoritate confirmamus, audeat deinceps ulla inquietudine molestare. Si quis autem hujus nostri privilegii sanctionem violaverit, nisi resipuerit, et digna satisfactione emendaverit, sit extorris a regno Dei, utpote apostolicæ auctoritatis sacrilegus contemptor, et, digna excommunicatione damnatus, ab Ecclesia Dei prorsus extraneus efficiatur, perpetuæque subiaceat maledictioni. At vero qui pius observator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur, constituimus.

Anno Dominicæ Incarnationis 1091, indictione XIV, anno autem pontificatus domni Clementis III papæ VII, XIV Kal. Februarii.

Datum per manum Bernerii vice cancellarii in urbe Paduana, actum feliciter.

VIII.

Clementis III, sive Guiberti, pseudo-papæ bulla, qua canonicis ecclesiæ Regiensis omnia illorum bona et jura confirmat.

(Anno 1092.)

[MURATORI, *Antiq. Ital.*, II, 185.]

CLEMENS episcopus, servus servorum Dei, canonicis Regiensis ecclesiæ, ipsorumque successoribus in perpetuum.

Oportet nos in specula sanctæ sedis apostolicæ constitutos ad defensionem et firmitudinem ecclesiarum Dei vigilanter insistere, quatenus de bono in melius Deo adjuvante proficiant, ut, remota omnium pravorum hominum inquietudine, ministrantes divinis officiis promptius intenti quiete ministrare queant, et nos boni pastoris mereamur percipere præmia. Ac per hoc per præsentem scripturam apostolica auctoritate in perpetuum manendum confirmamus canonicis sanctæ Regiensis ecclesiæ, ut ad canonicam suam inviolabiliter teneant curtem unam quæ dicitur Villa, et mansos tres in Gova, mansum unum in Noniano, in Campilia curtem unam, et mansos duos, et unum quem dedit Sigefridus, qui dicitur Galliulo, curtem quæ dicitur Massa, cum suis appendiciis, Prenniano cum suis, et terram quæ est in Castro Holeriano in Mucleto mansum unum, in Dinazano unum, in Valle Birli unum, in monte Babuli unum, in Casalicio unum, in Braciano tres in Veterivola unum, in monte Todioni unum. Et quidquid pertinet ad prædictam Sanctæ Mariæ et Sancti Michaelis canonicam in Tabiano, Caterniano, Mellocio, et Grazano, et Verniano, cum suis appendiciis, et in civitate Nova, et in Curlo, et res illas cum silva in Bajarola, et plebem unam

A in Rivalta cum castro et suis pertinentiis, et mansum in Corniano et in Runcho, Folliano et Alliano, et res in Gavassa cum decimis, et sylva, et in Corrigia, seu in Butrio, in Rio, Fazano, Campogalliani, in Fontana, in Prato, Canule, Mandrie, in Gurgo. Et sortes duas quæ sunt prope Curtemnovam, et mansos duos in Cetlole, et plebem de Nuvalare cum omnibus suis pertinentiis, et mansos tres in Canole, Corviatico, Mandriole, in Fabrica mansum unum, et in Seso, Rodano, Silvarano, Carbognano, Caldariola, Campaniola, Bedullo; vico Martini, Querciola, Monte Gamoni. Et capellam Sancti Viti in Offiano, et Capellam Sancti Abundi cum suis pertinentiis, Pratum de Boceto, Ariole, Gaziata, Mote lena, Campigene, Marmoriole, et res quæ rejacent

B juxta pontificellum Rodani, silva de Grosoto, Purci liole, Runcise, et in Casale Fossedunde, et Razolum cum piscariis, et omnibus suis pertinentiis ad Sanctum Stephanum, ad Sanctum Possidonium, in pago Mutinensi Buyda, in monte Passarario, in Pulia guello, Serra, Appollina ad Sanctam Mariam cum oliveto. Et decimam in civitate quæ vocatur Regium, cum omni integritate, et in Marsia. Et omnes res quæ sunt in circuitu civitatis quæ vocatur Emilia. Et curtem unam in Tertonensibus, quæ dicitur No— va, et omnes res quæ sunt in Aqueductio, et cur— tem Sancti Stephani cum plebe quæ infra castrum— sita est, cum omnibus suis pertinentiis, sicuti a bo— næ memoriæ Sigefrido episcopo vel ab aliis episco— pis, pro suis suorumque successorum animabus, eidem canonicæ per scriptum vel investituram bene— providendo integre collata sunt. Atque omnes res— quas de donis episcoporum vel voto fidelium præ— dictæ canonicæ vel canonicis oblatas esse dignosci— tur, sanctorum canonum auctoritate nostraque apo— stolica immunitate huic nostro inscripsimus privi— legio, cum omnibus suis adjacentiis et pertinentiis— in perpetuum inviolabiliter conservandas, absque— omni contradictione alicujus magnæ parvæque per— sonæ. Si quis autem temerario ausu contra hoc— nostrum apostolicum privilegium agere, vel ordi— nare aliter res canonicas, vel alium in eis usum— ponere præsumperit quam eum quem constituit— Teuzo episcopus, Sigefridus, Adhelberius, Wol— marus, Gandulfus, sciat se omnipotentis Dei pote— state, ac beati Petri apostoli, sanctorumque om— nium, nostra etiam auctoritate, anathematis vin— culo innodatum, et a regno Dei alienatum, et cum— omnibus impiis æterno incendio concremandum. A— vero qui observator extiterit, gratiam et miseri— cordiam vitamque æternam a misericordissimo Do— mino nostro consequi mereatur.

Datum apud Cesenam per manum Bernerii vice Petri cancellarii, anno Dominicæ Incarnationis 1092, indictione xv, anno autem pontificatus domni Clementis tertii papæ ix, Idibus Junii.

IX.

Clementis III antipapæ epistola ad Ruthardum ar-

pum Moguntinum. — Diem illi ad synodum Vercellis agendam dicit.

(Anno 1097.)

[MANSI, *Concil.* XX, 601.]

is episcopus, servus servorum Dei, R. con-
episcopo Moguntino salutem et apostoli-
benedictionem.

ne per confratrem nostrum episcopum
n fraternitati tuæ ut ad synodum, quam
Ecclesiæ necessariis causis in jam dicto
opore celebraturi sumus, omni postpo-
one advenires, mandavimus et per sum-
lientiam præcepimus. Et primum qui
promisisti, verum postea, voluntate tua
arte peracta, cum prædictus nuntius red-
a tibi ut cæteris obedientiam injunge-
te a nobis per tuum nuntium esse re-
Quod ut audivimus, quam graviter tulerit
effferri. Hoc enim dictum magna per-
nodi videbatur, cum omnes pene suffra-
d te respiciant, cum omnium vox sit :
ister meus fecerit, hoc faciam. Quapro-
N., qui tam nefandum, tam execrabile,
um sanctæ et universali Ecclesiæ menda-
ulit, omne divinum officium apostolica
interdicimus, donec ad nos veniens de
detestandi mendacii iniquitate satisfac-
nisi usque ad festum scilicet Michaelis
e hac re satisfactorius venerit, ampliori
itan æstimet excommunicationi subface-
ero apostolica auctoritate et per veram
m iterum atque iterum præcipimus ut ad
in festo sancti Dionysii Vercellis cele-
venias, et omnes suffraganeos tuos per
bedientiam admoneas.

X.

*III pseudopapæ epistola ad Rotbertum
7ensem episcopum. — Monet ut ad syno-
usator Ruithardi Moguntini archiepiscopi*

(Anno 1097-98.)

[MANSI, *Concil.* XX, 600.]

is episcopus, servus servorum Dei, R. con-
episcopo Babenbergensi, salutem et apo-
benedictionem.

ontra Ecclesiæ demolitores et nostros æmu-

A los juste disputando fortiter stabas, audivimus et
gavisi sumus, ideoque tibi gratias referimus. Quod
autem quæ de Ecclesia tua Romanæ debes Ecclesiæ
te diu injuste detinuisse patienter expectavimus,
non propter ignorantiam fecimus, sed gratuitam
obedientiæ tuæ præstolati sumus benevolentiam.
In hoc quam parum profecimus, monemus te, et
firmiter præcipimus ut quod debes solvas, abla-
tumque temere restituere non differas. Si hoc non
feceris, etiam advocato nostro imperatori, et omni-
bus fratribus nostris publice et per legatos nostros
querimoniam faciemus. Moguntino episcopo, quem
nobis pessimis criminibus accusando detulistis, ad
respondendum nobis inducias dedimus ad festum
Sancti Michaelis. Huic rei te cum cæteris fratribus
B nostris volumus interesse, ut, sicut eum accusasti
absentem, ita illum veris testimoniis sub nostra
auctoritate convincatis præsentem. Relatum est no-
bis a quibusdam quod Judæis baptizatis, nescio qua
ratione, permissum sit apostatare, ritumque Judaismi
excolere. Quod quia inauditum est et prorsus nefari-
um, te et omnes fratres nostros verbo Dei constrin-
gimus, quatenus id, secundum canonicam sanctio-
nem et juxta Patrum exempla, corrigere festinetis,
ne sacramentum baptismi, et salutifera invocatio
nominis Domini videatur annullari.

XI.

*Clemens III antipapa G[odeboldo] præposito et uni-
verso clero Moguntino scribit de Ruthardi archi-
episcopi criminibus. Quem dicit ob Simonie in-
famiam primum « per Romanæ Ecclesiæ cardina-
les Warinum, Anastasium et Adalmarium, postea
ab episcopis Tiderico Albanensi et Ruoppertho
Faventino, postremo per Hugonem sacri palatii
diaconum, » ter vocatum non venisse, imo violata
imperatoris fidelitate ad regni ac sacerdotii inimi-
cos se contulisse, iisque concitatis, et vitæ et coro-
næ imperatoris insidiatum esse. Aliis inculpationi-
bus additis, obedientia Ruthardi eos solvit; cui
ne quis communicet, sub anathematis pœna inter-
dicit. « Data p. m. Tiderici Albanensis episcopi IV
Kal. Aug. defuncto Urbano IV Kal. Aug. sine a via-
tico corporis et sanguinis Domini. » (Legendum
haud dubiè est : Data. — II Kal. Aug., defuncto
Urbano IV Kal. Aug. etc.)*

(Anno 1099.)

[Apud SCHUNCK *Beitr. sur Mainzer Gesch.* II, 115,
teste JAFFE *Regesta pont. Rom.*, 447. — Incip.

D « Quanta his temporibus. »]